

БЕЛАРУСКАЯ МОЛАДЬ

Выдае: Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Амэрыцы

12

BYELORUSSIAN YOUTH

Published by Byelorussian Youth Association of America

1961

З ІМЕСТ

	бал.
J. A.: Byelorussian Christmas Customs	1
Агульны зъезд БААТ	2
A few facts about the Slucak uprising	3
Mikoła Ravienski	4
<i>A. Адамовіг: Лірнік краіны ветлай</i>	5
<i>Ličvin: Byelorussia between Two World Wars</i>	7
Хроніка	9
Bard of Freedom and Beauty	12
<i>A. Саковіг: У завею</i>	13
<i>Ф. Падляскі: Беларусь радзіма творцы эсперанта</i>	22

НАШЫЯ ПРАДСТАУНІЦТВЫ**ЗША**

Miss L. Michalcyk, 1211 Starkweather Ave., Cleveland, Ohio

Miss G. Kabuska, 10 Washington St., Highland Park, N. J.

Mr. M. Kuczura, 1217 N. Wolcott Ave., Chicago 22, Illinois

Miss S. Pleskacz, 17574 Brush Ave, Detroit 3, Mich.

Mr. M. Sienka, 24 Herman St., South River, N. J.

Канада

Mr. U. Baranovich, 111 Lindsey Ave., Toronto, Ontario

Mr. J. Babrouski, 1008 Dovercourt Rd, Toronto, Ontario, Canada.

Miss M. Ignatau, 7808 Birnam St., Montreal, Quebec.

Mr. K. Karanieuski, 285 Cedar St., Sudbury, Ontario, Canada.

Ангельшчына

Mr. A. Laszuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6

Бэльгія

Mr. M. Streczyn, Place Hoover 19, Louvain

Аўстралія

Mr. W. Akavity, 80 Tapleys Hill Rd., Royal Park, S. A.

Mr. M. N'kan, 14 Steel St., Spotswood, Victoria

Mr. A. Vasilenko, 39 Edwin St., Croydon, New South Wales.

Адрыс рэдакцыі: „Беларуская Моладзь”, 401 Atlantic Ave., Brooklyn 17, N. Y.

Гадавая падпіска ў ЗША й Канадзе — \$2. Грашовыя пераказы выстаўляць на:
“BYELORUSSIAN YOUTH”

Text in English and Byelorussian. Four times a year. Supplements issued irregularly.
Byelorussian Youth Association of America, 401 Atlantic Ave., Brooklyn 17, N. Y.

БЕЛАРУСКАЯ МОЛАДЗЬ

Квартальны часопіс беларускага маладога пакаленія ў Амэрыцы

Выдае: Згуртаванне Беларуское Моладзі ў Амэрыцы

Рэдагуе: Калегія

Год. выд. III.

КАСТРЫЧНИК—СЪНЕЖАНЬ 1961 г.

№ 12

**ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАУ !
ІШАСЬЦІ БОЖА У НОВЫМ ГОДЗЕ !**

BYELORUSSIAN CHRISTMAS CUSTOMS

Christmas (“Kalady” in Byelorussian) is the most eagerly awaited festival of the year. Although the primary significance of the celebration is Christian, many of its aspects bear a close relation to pre-Christian customs and rites connected with the symbolic return of the sun.

The Christmas celebrations last three days. The most important day is the first — Christmas Eve, called “Kucia” in Byelorussian. The second day is a great holy day, and all visiting is prohibited on that day. The third day is a day of games.

On Christmas Eve, the devout Byelorussian spreads hay on the family dining table in commemoration of the fact that the Christ Child was born on hay, and covers the table with a snow-white cloth. In the corner of the house, under the icons and along with a pot of cooked barley called “kucia”, he places the last sheaf of rye saved from the last harvest. A loaf of bread and some salt are put on the table.

When the first stars appear on the horizon, the whole family sits down at the table and the meal is served — twelve different dishes, all abstinent, signifying the Twelve Apostles, which the “kucia” served last. All members of the family try to be together; many of them would travel great distances for this family meal.

Before the family eats, a candle is lighted and a prayer is said. The head of the family wishes all well, expresses hope that next Christmas will be observed in good health — and says “Viasiolich Kalad”, which is “Merry Christmas”. After supper, the family goes to church and sings carols on the way home.

On Christmas Eve, many prognostications are made in an attempt to forecast the future: the weather, harvest prospects, deaths, marriages. Older people mostly attempt to forecast the weather and the next harvest. During the meal, hay is drawn from under the tablecloth — a long stem means next year's bounty. Forecasts of death are made from shadows — if the head is ill-defined, it means that the person is going to die soon.

The younger members of the family put hay and pine branches in their beds so they may dream of their future. Sometimes melted wax or lead is poured into water and the future is interpreted from figures that are formed. Unmarried girls take a special interest in the forecasts relating to marriage. For example, a rooster is brought into the room and each girl offers it a pile of grain. The girl whose grain the rooster accepts first will be the first to marry. Girls who want to learn the name of their future husbands, merely walk outside the gate and ask the name of the first person they meet. Naturally, these customs are mostly of the nature of games and have lost their magical significance.

On the second and third night of Christmas, groups of teenagers visit each household and sing carols or present the Nativity scene and receive gifts called "kalada", for their efforts.

J. A.

АГУЛЬНЫ ЗЬЕЗД БААТ

23 сінежня 1961 г., у памешканыні Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Нью Ёрку, адбыўся VIII агульны зъезд Беларуска-Амэрыканскага Акадэмічнага Таварыства (БААТ). Програма зъезду складалася з наступных пунктаў: справаздачы зь дзейнасці БААТ за 1960-61 год, перавыбараў ураду Т-ва й абмеркаваныя працы ў будучыні У сваёй справаздачы ўступаючы старшыня, сябра В. Русак, выясняніў, што ў пачатку ягонае кадэнцыі БААТ было вельмі актыўнае: чыталіся рэфэраты (некаторыя зь іх былі зъмешчаныя ў прэсе), ладзіліся інфармацыйныя зборкі для моладзі, ды была пачатая праца над выданнем зборніка аб Беларусі ў вангельскай мове. У арганізацыю ўступіла шмат новых сяброў. Нажаль, у 1961

годзе, дзеля хваробы сакратара, выезду скарбніка з ЗША, ды асабістых цяжкасцяў дасюль актыўных сябраў, БААТ ня здолела выявіць шырэйшай дзейнасці. Прыемна аднак зацеміць, што шмат сяброў Т-ва ўлучылася ў акцыю складання беларуска-ангельскага слоўніка.

Што датычыща выданыя англомоўнага зборніка аб Беларусі, урад Т-ва знайшоў спэцыялісты ў розных галінах беларусаведы, якія запэўнілі сваю дапамогу ў апрацаваны зъместу зборніка. Нажаль, балышыня гэтых супрацоўнікаў відавочна не усвядамляе сабе, як вельмі патрэбны інфармацыйны зборнік аб Беларусі тут, у Амэрыцы. Дагэтуль іхныя абяцаныні не далі канкрэтных вынікаў. У дыскусіі над гэтай спрабай удзельнікі зъезду згадзіліся, што гэтую акцыю

A FEW FACTS

ABOUT

THE SLUCAK UPRISE

IT TOOK PLACE in November - December 1920, when the Russian Red Army began its move westward into the region of Slucak in West-Central Byelorussia. According to the treaty of Riga, which divided Byelorussia between Poland and the Soviet Union, this region was to be occupied by the Russians.

THE BYELORUSSIAN COUNCIL OF THE SLUCAK REGION, elected on Nov. 14, 1920, declared its support of the Byelorussian Democratic Republic and appealed to all inhabitants of the region to take up arms in defense of their homeland before the invading Russians.

OVER 10,000 FARMERS AND WORKERS responded to this appeal and fought the invader in a series of battles on a 100 km wide front.

"THEY WENT TO DIE, SO THAT THE FATHERLAND MAY LIVE" was the motto of the Slucak fighters embroidered on their flags by their wives and daughters. This motto, along with the words "Freedom for Byelorussia" is written on the commemorative stamp, issued by the Byelorussian Youth Association of America.

FOR FIVE DESPERATE WEEKS this Slucak brigade resisted the overwhelming forces of the Red Army. Finally they were forced to retreat to the Polish demarcation line, where they were disarmed by the other invader of our homeland — the Polish Army.

THE POPULAR REVOLTS against the Soviets took place in Byelorussia at that time: in *Vializ* (northeast of Viciebsk) in 1918, in *Homiel* in 1919, in *Kojdanai* (near Miensk), in *Barysaŭ*.

THE MEMORY of the Slucak uprising is commemorated now by all Byelorussians living in the free world.

трэба весьці далей і апрацаваць зборнік магчымы ў меншым маштабе ды собскімі сіламі актыву БААТ.

Была выказаная прапанова ладзіць для шырэйшага грамадзтва сэрыі рэфэратаў зь беларусаведы — з платным уступам. Скрыпты гэтых рэфэратаў і даход зь іх можна было-б

выкарыстаць для выдання інфармацыйнага зборніка.

У новы ўрад БААТ увайшлі: Ю. Станкевіч — старшыня, В. Русак — сакратар, сп-чна Галіна Орса, Др. У. Набагез і Р. Гарошка — сябры ўраду, функцыі якіх вызначацца пазней.

MIKOŁA RAVIENSKI

(1886 - 1953)

This year the Byelorussian people commemorate the 75th anniversary of the birth of the greatest Byelorussian composer, Professor Mikołka Ravienski.

M. Ravienski was born in Zalessie (Miensk region) and died in Louvain (Belgium). His life was not easy: in the BSSR he was persecuted because of his patriotic feelings and since the 1930's fell into disgrace. He devoted all his life to the creation of Byelorussian national music. Ravienski's working interests were very broad: he collected folk music, wrote classical and church music, songs, operas and operettas. The basis of his musical work was the folk song and folk melodies. Today all Byelorussians sing his "Lublu naš kraj" and the church anthem "Mahutny Boža". Besides working as a composer, he was also an active pedagogue and a social worker.

When relatively old, M. Ravienski emigrated to the West, where he became the first popularizer of Byelorussian music. He organized several choirs and ensembles in Germany and later in Belgium, which appeared in all Western European capitals. He established a very close relationship with the professional societies and scientific institutions in Western Europe.

Праф. М. Равенскі з беларускім хорам у Нямеччыне — 1946 г.

СТАРЭЙШЫЯ МАЛОДЫМ

Ант. Адамовіч

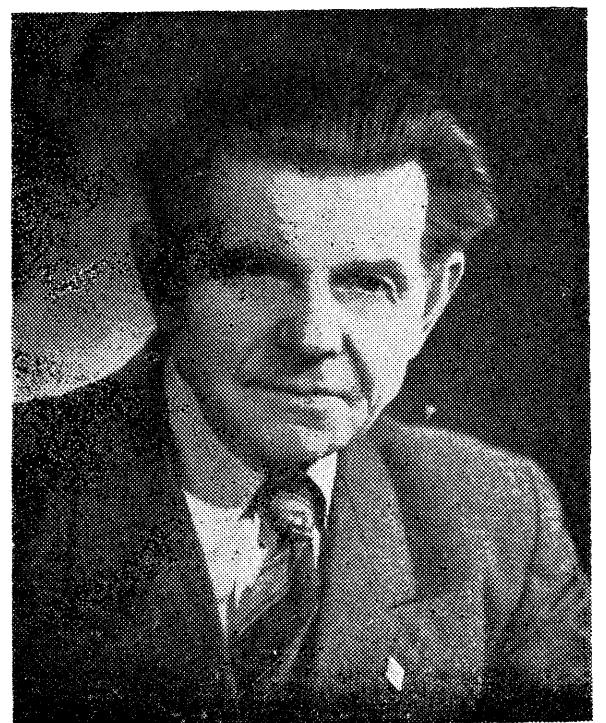
ЛІРНІК КРАІНЫ ВЕТЛАЙ

(З успамінаў пра Міколу Равенскага)

Нябожчыка Міколу Равенскага я памятаю ад 1920 году — ад таго самага года, у якім і пачалася фактычна ягоная дзеянасьць беларускага хормайстара й кампазытара. Тады пачаў ён паказвацца менскаму грамадзству із сваім хорам, другім пасъля крыху раней паўсталага хору Уладзімера Тэраўскага, аўтара музыкі нашага сянчышнага гімну „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”.

Хор Тэраўскага ў менскай публікі ўважаўся за першы ня только таму, што паўстаў раней за хор Равенскага. Быў ён куды большы складам і ма-гутнейшы галасамі, асабліва мужчынскімі басовымі найбольш. За базу сваю меў Беларускі Дзяржаўны Тэатр, тады званы яшчэ й Акадэмічным, а пасъля і цяпер — Першым (цяпер яшчэ й імя Янкі Купалы ды „ардэнаносным”), ды загаспадараваны ў найлепшым тэатральным будынку тагачаснага Менску — у будынку старога гарадзкога тэатру. Неўзабаве хор Тэраўскага стаўся й проста складовай часткай Першага Беларускага Дзяржаўнага Акадэмічнага Тэатру.

Базаю хору Равенскага быў галоўна г. зв. „Беларускі Рабочы Клуб”, зарганізаваны й кіраваны партыяй беларускіх сацыялістыч-рэвалюцыянерай (эсэраў), тады яшчэ дапушчанай бальшавікамі ў якасці „легаль-най апазыцыі”, як самі яны казалі пасъля. Загадваў гэтым клубам як-раз родны брат Міколы Равенскага, старэйшы за яго, дзейны беларускі эсэр. Мясыціўся клуб у будынку, званым у Менску пад назовам „Акварыюм” — гэта зваўся рэстаран-тэатр, што быў у гэтым будынку (на былой

М. Равенскі

Юраўскай вуліцы, супраць б. Архі-райскага завулку) да рэвалюцыі (пасълей будынак гэты перайшоў пад Дом працаўнікоў асьветы). „Беларускі Рабочы Клуб” быў таксама за базу тэатральнай трупе Уладыслава Галубка, што пасълей сталася асновай Трэй-цяга Беларускага Дзяржаўнага Вандроўнага Тэатру, зылікідаванага разам з самым Галубком у пару „яжоў-шчыны”. Але хор Равенскага ніколі ў склад тэатру Галубка не ўваходзіў, хоць часта супрацаваў, а найбольш дык проста сусідаваў з ім.

Таксама проста сусідаваў хор Равенскага — як не ў вадным будынку, дык у вадным месце Менску — з хорам Тэраўскага. Ня было між імі ані супраць, ані таго, што можна было-б назваць выразнай канкурэнцыяй, ці хоць-бы спаборніцтвам. Была аднак зусім выразная вырознасць, адменнасць розных індывідуальнасцяў гэтых харавых калектываў. Пачыналася-ж яна, ці мо выплывала ўжо з вырознасці індывідуальнасцяў самых іхных кіраўнікоў-хормайстраў, Тэраўскага й Равенскага.

Ужо нат самымі сваймі фізычнымі постацямі яны розынліся вельмі. Хоць, з большага, аднаго, аднолькава невялікага росту, на першы пагляд здаваліся рознымі нат у гэтым, бо Тэраўскі быў вельмі сабе круглаваты, кругла (й лыса) галовы, даволі мажны, тымчасам як Равенскі ўжо й тады — шчупленкі, нат сухенькі, з купінаю густых і даўгаватых, назад зачесваних валасоў. Тэраўскі любіў апранацца, у тон усяму хору, панароднаму: белая беларуская сывітка, пад ёй вышываная кашуля з саматканым паясом. Равенскі найчасцей быў у звычайнім тады „фрэнчы”, ці марынарцы, ды ў „нацыяналізацыі” вонраткі далей за съціпла вышытую кашулю й вузенъкага паяска-саматканчыка ніколі ня ўшоў. Ад усяе постаці Тэраўскага тхнула павагай, часам як-бы й сурававатай навет, ад постаці Равенскага навявалася ціхой съціласьцяй і нейкай асаблівай ветласціяй, мо нат нацыянальнай — духам тae „краіны ветлай”, „Беларусі ціхой і ветлай”, кажучы словамі паэтаў, пасльей пакладзенымі ім на музыку.

Тэю-ж лініяю ўшла й вырозынасьць кірунку абодвых, найперш як хармайстраў. Тэраўскі выразна любіў тварыць уражанье на публіку як наймацнейшае, наймагутнейшае (асабліва пры дапамозе арміі магутных басоў), што нат, як кажуць, „біў на вонкавы эфект”. Любіў, прыкладам, стаць да публікі перадам, сам пяючы, а хор як-бы й зусім ня кіруючы (на самой рэчы кіраваў пальцам заложанай за съпіну рукі, але публіка, ня бачачы гэтага, запраўды была ўражаная). Равенскі, наадварот, як-бы баяўся, прынамся, выразна высьцерагаўся якога-небудзь вонкавага эфекту, імкнучыся уцягнуць публіку ў нутраное перажыванье выконванае хорам рэчы. Ня толькі стаяў заўсёды

передам да хору, але й на прыступацьі перад падстаўкаю з нотамі (Тэраўскі не ўжываў іх ніколі), кіраваў ня толькі аберуч, але, тады, і з палачкаю. Паважнейшая публіка ўспрымала гэта як выяў сумленнага і кваліфікаванага стаўлення да справы, у ваччу публікі прымітыўнейшай Равенскі выглядаў тут проста як-бы „слабейшым” за Тэраўскага.

Пры сваім кірунку й у мэтах пра-вядзеньня яго Тэраўскі трymаў хор у суровай дысцыпліне, часам выяўляючы тут сваю сурававатасць, пра якую казалася кагадзе. Успамінаецца, як аднойчы на съпеўцы халіў за грудзі аднаго, удвая за яго вышэйшага баса й скалануў, як ліпінку. У Равенскага тады дысцыпліна трymалася съведама самым хорам; пасльей, калі гэтага часам ня было, даводзілася бачыць хармайстра ўпрошваючы хор „быць людзьмі” зь незаўсёды памыснім вынікам . . .

Абодным хармайстрам даводзілася быць і кампазытарамі для сваіх хору, ізноў-жа, з тэю самаю лініяй розыніцы між імі. Тэраўскі пераважна апрацоўваў — „гарманізаваў” народныя песні, вельмі мала тады кампануюючы сваю музыку да словаў нашых паэтаў, тымчасам як Равенскі гэтаму аддаваў увагу, прынамся ня меншую, як гарманізацыі народных мэлёдый. Ніхто дасюль не адзначыў, што Равенскі — і якраз у тую пару — першым пачаў тварыць музыку да словаў наймузыкальнейшага з нашых дарэвалюцыйных паэтаў — Максіма Багдановіча. „Ня кувай ты, шэрага зязюля”, „Завіруха”, „Слуцкія ткальлі” былі пакладзеныя тады ім на музыку, і хоць паслья гэтага-ж вершы апрацоўвалі музычна й колькі іншых кампазытараў, у маіх успамінах музыка Равенскага да іх і дасюль гучыць

(Працяг на бач. 10)

BYELORUSSIA BETWEEN TWO WORLD WARS

(Continued from № 11)

The treaty of Riga, signed in 1921, divided Byelorussia between Poland and the Soviet Union. Western Byelorussia with about 4 million people became a part of Poland. Here the Polish authorities did their utmost to weaken and eventually polonize the Byelorussian national group: Byelorussian language was driven out of schools and public institutions, and the economy of Western Byelorussia was purposely neglected.

The Byelorussian opposition to this oppressive occupation was conducted on two fronts:

- in the Polish parliament through political parties,
- through cultural and civic organizations.

Branislau Taraškievič

In 1922 there were 4 Byelorussian senators and 16 representatives in the Polish Parliament. They defended the interests of the Byelorussian population not only in the parliament, but also in the League of Nations and in other international institutions. The largest Byelorussian political party was the „Biełaruskaja Sialanska-Rabotnickaja Hramada” (Byelorussian Farmers’ and Workers’ Union), organized by the congressmen Taraškievič, Rak-Michajloŭski, Miatla and Vałošyn in 1925. This party derived its tradition from the pre-war “Hramada”, led by the brothers Luckievič. Its political program was socialist and emphasized the economic improvement of the Byelorussian people along with the preservation of Byelorussian national rights. “Hramada’s” leaders did not hide their sympathy to the Byelorussian cultural and national development in the BSSR of the early 1920’s. They often pointed out, that a “Byelorussian National Home” is being built in the BSSR. This view was also quite popular with many Byelorussians under Polish occupation, — which is not surprising, considering the political oppression and economic restrictions they experienced at that time.

However, this lenient attitude toward the regime in the BSSR allowed Communist agents to infiltrate the party and to use it for their own purposes.

Other Byelorussian political parties were the Christian Democrats, the Byelorussian Farmers' Union and others. In contrast to "Hramada" they were all strongly anti-Communist and very critical of "Hramada's" lenient attitude toward the BSSR.

Due to the popularity of "Hramada" aims and the organizational efficiency of its leaders, its membership rose in 1927 to over 100.000 persons. Both the Polish authorities and the Communist agents, who sought to subvert "Hramada", became alarmed. By this time the Communists were aware, that the majority of "Hramada's" members are Byelorussian nationalists first, — perhaps sympathetic to other Byelorussian nationalists in the BSSR, but not to the goals of the Russian Communism.

In 1927 Pilsudski's government, aided by Communist provocations, acted to liquidate "Hramada". Taraškievič, Rak-Michajloŭski and other leaders were arrested and in 1928 convicted to 12 years of imprisonment. They were charged with planning to separate Western Byelorussia from Poland and make it a part of BSSR. Some of the arrested were later exchanged for Polish prisoners held by the Soviets, and sent to BSSR, where they briefly enjoyed freedom until the Bolshevik crackdown on Byelorussian "National Democrats" in the late 1920's. After the liquidation of "Hramada" other Byelorussian political parties were also severely hampered in their activities. In 1930 there was only 1 Byelorussian representative in the Polish parliament.

The most active Byelorussian *cultural and civic organizations* were:

— "Tavarystva Bielaruskaje Skoły" (The Byelorussian School Association) — T. B. S., which directed its efforts toward preserving and fostering the native culture and general education in the Byelorussian language. The Association organized libraries, reading rooms, choral and dramatic groups, private schools and adult education courses. At its peak the T. B. S. had over 10.000 members, and was in charge of over 100 "National Homes" and 250 libraries. Its founder was Branislaŭ Taraškievič, who was one of the leaders of "Hramada". As Polish authorities closed practically all Byelorussian schools, the TBS was leading the campaign for their re-opening. In 1927 alone, more than 1300 petitions were made by Byelorussian parents with the assistance of the TBS. In spite of this popular desire, the Polish state allowed only very few private schools with Byelorussian language of instruction. Even these few schools suffered from a shortage of teachers, — who were often found "disloyal" and denied the right to teach. There existed only several Byelorussian high schools in the entire West Byelorussian territory with its 4 mil-

lion people. These schools were private and their graduates were not allowed to enroll in Polish universities. Many of them left Poland illegally to study abroad — in France, Czechoslovakia, Yugoslavia, Germany.

— "Bielaruskaje Navukovaje Tavarystva" (Byelorussian Scientific Society) devoted its efforts to thorough study of Byelorussian culture, history and language.

— "The Byelorussian Institute of Economics and Culture" brought agricultural education to the farmers and assisted them in organizing marketing cooperatives.

— There also existed a Byelorussian Teachers' Union and a Student Union.

In 1930's all these organizations were either dissolved by the Polish authorities or forced to curtail their activities. The Polish state used one standard argument in its suppression of any Byelorussian activity: "It's Bolshevik work directed against the state".

However, despite the stifling national oppression, the official campaign of polonization did not succeed. The number of nationally conscious Byelorussians grew constantly — despite the bias and falsifications of the Polish census-takers, who, for instance, systematically listed every Byelorussian Catholic as a "Pole".

Lićvin.

(To be continued in the next issue of "BM")

ХРОНІКА

НЫЮ-ЁРК

30-га кастрычніка 1961 г. адбыўся гадавы сход і перавыбары кірауніцтва аддзелу. Новым кірауніком аддзелу быў абраны сябра Паўла Алексы.

— 12-га лістапада на зборцы новавыбранага ўраду былі разъмеркаваныя функцыі й прыняты плян працы аддзелу на 1961-62 год. Функцыі ўраду былі падзеленыя наступна:

1-ы заступнік — Ніна Каваль,
2-і заступнік — В. Паланевіч.
Скарбнік — Паўла Каваль, Сакратар — М. Казльякоўскі.
— 17-га лістапада ў памешканьні

ІУКА аддзел ЗБМА наладзіў паказ фільмаў з спартовага жыцця.

Кірауніцтва аддзелу ЗБМА ў Нью-Ёрку заклікае сяброў аддзелу браць актыўнейшы ўдзел у працы. Зборкі зь цікавай праграмай адбываюцца што пятніцы ў памешканьні ІУКА, 30, 3-цяя Авэню, Бруклін. Пачатак: у 7:30 увечары.

ПАСЭЙК, Н. Дж.

У сінегдані 1961 г. у галоўнай бібліятэцы Пасэйку была наладжаная выстаўка лялек у народных строях. Выстаўленая была ў лялька ў беларускай народнай вопратцы, падарваная сябрамі ЗБМА.

ЛІРНІК...

як найбліжэйшая, найроўнавартасцьнейшая да музыкі слова самога Максіма Багдановіча.

А хто сяньня ведае, што музыка аднай з найулюбёнейшых у нас цяпер песні — „Люблю наш край”, на слова Канстанцыі Буйла — створаная нікім іншым, як Міколам Равенскім і якраз у тую пару? Да пазіі Канстанцыі Буйла тады, як відаць, найбольш ляжала сэрца Равенскага — ён паклаў на музыку яшчэ й ейныя „Каб я крыльле мела”, „Я шукала”, а ў 1922-23 г.г. стварыў сваю першаю большую музычную рэч — сюіту — на слова ейнае паэмы „Кургах”. У тую-ж пару Равенскі выявіў і адну з вартых адзнакі сваіх асаблівасцяў — уменыне знаходзіць матар'ял для музыкі й у самых, здавалася-б, немузыкальных паэтаў. Так, прыкладам, ён вельмі ўдала паклаў на музыку ўступ да паэмы „Гапон” („Шум, крык, гоман у карчме”) пісьменніка XIX веку Вінцука Дуніна-Марцінкевіча, а таксама верш такога цяжкога паэты (калі й наагул паэты), як Цішка Гартны — „Ах ты, Нёман-рака”. Апошні тады й доўга пасъля меў вялікую папулярнасць, ня меншую хіба за „Люблю наш край” — так блізкімі ўсім былі, у праніклым музычным агучэнні Равенскага, ягоныя заключныя слова пра тое,

Што надыйдзе пара —

Зынемажэнне міне,

Адраджэнне зара

Над народам бліснене,

І з збалелых грудзей

Беларусі дзяцей

Над табой загудзе

Песня вольных людзей . . .

І ў гарманізацыі не сваіх мэлёдыяў Равенскі ўжо ў тую пару выявіў такую-ж сваю арыгінальнасць і прані-

класьць, дый таксама тую-ж лінію адрознасці ад Тэраўскага. Выявілася гэта на гарманізацыі як запраўды народных песніяў (як, прыкладам, ведамая „Чаму-ж мне ня пець”), так і — ды найбольш яскрава — на гарманізацыі такой псеўда-народнай рэчы, як „Беларуская марсэльеза” („Адвеку мы спалі”).

„Беларуская марсэльеза” выконвала тады яшчэ ролю дзяржаўнага гімну Савецкае Беларусі й шанавалася зусім побач із агульна-савецкім дзяржаўным гімнам, якім тады быў яшчэ „Інтэрнацыянал”, пасъля зьведзены Сталінам да ролі гімну толькі партыйнага. Хоць нашая „Марсэльеза” заўсёды падавалася за „народны твор”, у Менску тады ведама было, што на самой рэчы стварыў яе, і музыку і слова, успамінаны ўжо Уладыслаў Галубок, запраўды майстар на ўсе руки — і артысты, і рэжысэр, і драматург, і празаік, і паэта, і музыка-гарманісты, і танцор, і мастак-маляр, і хто толькі ні хто. Музыка выйшла хай зусім не народная, але хоць даволі ўдалая, асабліва што да папулярнасці, слова-ж вельмі наўнымі прымітывімі, „народнымі” хіба толькі ў сэнсе ўяўлення пра народ у меставога паўнітэлігента. Выходзіла зь іх, што народ гэты „адвеку спаў”, пакуль яго ня „разбудзілі” ды не „сказалі”, што трэба рабіць, а гэта — „што трэба свабоды, зямлі чалавеку, што трэба зладзеяў пабіць” . . . Далей выходзіла, што няшчасце долі гэтага народу ўсяго ў тым, што „бяз хлеба, бяз грошай працуі, усюды ганяюць, усюды съмяюцца, ну проста хоць крыкні: ратуй!”, а хто „съмяеца”, дык добра й ня ведама, толькі „здаеца, панамі іх зваць” . . . У гарманізацыі Тэраўскага музыка песні, у вадпаведнасці з усім ягоным кірункам, набывала моцы й павагі, на фоне

не якой яшчэ больш вылучалася наўнасць і прымітывнасць словаў, Равенскі-ж, гарманізуючы, ня толькі больш арыентаваўся на „марсэльезу”, адпаведна з загалоўкам, чым на урачысты гімн, але й надаваў мэлёдыі ход тae-ж наўнасці, лёгкасці, малана скочнасці, пры якой стушоўвалася прыкрая прымітывнасць слоўнага тэксту. Розны распей самога дзяржаўнага гімну — „Беларуская марсэльезы” — у выкананыні хораў Тэраўскага й Равенскага можа найпершай найбольш кіраваў увагу публікі да ўсіх выроўнасці гэтых хораў і іхных гаспадароў.

Блізу ўвесь песнівы рэпертуар Равенскага таго часу зьявіўся друкам у выглядзе ягонаса „Зборніка песніяў з нотамі”, выданага ў 1922 г. у Менску кааперацыйным выдавецтвам „Адраджэннне”. Нажаль, і дасюль яшчэ гэта адзіны друкаваны зборнік твораў кампазытара. Да таго-ж часу Тэраўскому ўжо выдалі аж два зборнікі — „Беларускі съпейнік” у Менску і „Беларускі Лірнік” у Нямеччыне, люксусовым загранічным, эўрапейскім выданьнем, тымчасам як зборнік Равенскага мусію выйсыці на паганай савецкай паперы прымітывнымі правінцыяльнымі шрыфтамі, ад руکі пісанымі нотамі (хто цікавіцца, можа знайсці гэты зборнік у славянскім аддзеле гарадзкой публічнай бібліятэкі Нью-Ёрку, толькі асцярожна з'ім, бо папера ўжо зусім рассыпаецца; там-же для пароўнання можна знайсці й „Лірнік” Тэраўскага). Гэта і сама доля парознаму ставілася тады да двух кампазытараў і хормайстраў.

Неўзабаве аднак у долі гэтай пачалі адбывацца і некаторыя павароты. Узімку 1921 г. была забароненая дзейнасць партыі беларускіх эсераў, а іх-

ныя правадыры й актыўістыя паарыштоўваныя. „Беларускі Рабочы Клуб” перастаў быць эсераўскім, стаўся наагул на вельмі бяспечным месцам для публікі, пачаў пуставаць, хоць ягоны загадчык — старэйшы брат Міколы Равенскага — нек азалеў і натяшчэ быў загадчыкам. Ужо ў 1922 г. далейшымі рэхамі на толькі гэтага пагрому эсераў, але яшчэ й славутага Слуцкага паўстання 1920 г., быў арыштаваны й высланы з БССР Тэраўскі (разам з адным старым беларускім палітычным дзеячом У. Фальскім — абодва сталіся першымі беларускімі дзеячамі, высланымі з БССР). Беларускі Дзяржаўны Акадэмічны Тэатр, застаўшыся без свайго хормайстра, праста мусіў запрасіць на гэтае месца Міколу Равенскага, і гэты й перайшоў тады з большаю часткаю свайго хору, што ўлілася ў пасірочаны без Тэраўскага былы ягоны хор

Праца Равенскага ў Дзяржаўным тэатры ня была аднак доўгая, але ня была, відаць, і лёгкай ды прыемнай у гэткіх абставінах. Праўда, гарманізацыя „Беларуское марсэльезы” Равенскага на гэты час сталася адзінай ужыванай, запраўды дзяржаўнай. Равенскі перапрацаўваў у аперэту — першую беларускую аперэту ў новым часе — п'есу ўспамінанага ўжо Вінцука Дуніна-Марцінкевіча „Залёты”, тэатр меўся яе ставіць. Але ўлетку 1923 г. удалося выпрасіць „дараваныне грахоў” Тэраўскаму, і ён вярнуўся ў Менск.

Скарыстаўшы гэта, Равенскі адправіўся для працягу свае музычнае асьветы ў Москву, пра што даўно лятуцеў. Ад канца 1923 г. ён ўжо ў Москві, пачынаючы новую пару свайго жыцця й творства.

Пра гэтую пару — другім разам.

НАТАЛЬЛІ АРСЕНЬНЕВАЙ

(На 40-ыя ўгодкі пісьменьніцтва)

Над душамі шчарсцьвельых і ніцых,
Над дарогай далёкаю, хмарнай,
Твае песні — адкоскі зарніцы,
Маякі Беларусі змагарнай.

The year 1961 marked the 40th anniversary of the literary work of the outstanding Byelorussian poetess, *Natalla Arsieňnieva*, who now resides in the U.S.

Natalla Arsieňnieva began writing poetry as a student of the Byelorussian Gymnasium in Vilnia. Her first writings were devoted to describing the beauty of her native land. In 1927 and 1937 there appeared collections of her poems "Pad sinim niebam" and "Žoūtaja vosień". In 1939 the poetess shared the fate of most Byelorussian writers — she was deported by the Soviets to Kazakhstan.

The Soviet imprisonment drastically changed the nature of her literary work. Since then her writings have been dominated by the patriotic motives and the liberation struggle of the Byelorussian people. The eventful years of World War II were strongly reflected in the collection of poems "Siahońnia" (Miensk 1944).

Natalla Arsieňnieva also brilliantly translated into Byelorussian many dramatic works of the world literature: Shakespeare's "Romeo and Juliet", Gerhart Hauptmann's "The Sunken Bell", Mickiewicz's "Dziady" and others. She also wrote original dramatic works in Byelorussian: libretti for operas "Lasnoje Voziera", "Usiaslaŭ Čaradziej", and the operetta "Z vyraju".

Observing the 40th anniversary of Natalla Arsieňnieva's literary activity, the Byelorussian youth wishes the poetess many more years of fruitful work in the field of Byelorussian literature.

THE BARD OF FREEDOM AND BEAUTY

А. Саковіч**У ЗАВЕЮ**

Надыходзілі Каляды. Марозныя, засыпаныя снегам, беларускія Каляды. Каб у хаце хоць трохі адчуvalася съвта, Тацяна пасярэдзіне стала ставіць маленкую ялінку, ля яе ў драўлянай аправе картку сына. Яна ўглядзеца ў любы твар, у ясныя адкрытыя очы, „Ейны Янка... Ей ня прыйдзе на съвта з сэмінары... Янка, — У ім усе пачуцьці, усе лятункі, усе надзеі ейнага жыцьця... Партызаны хочуць забраць яго ў лес. — Сямнаццацігадоваму месца ў школе, а ня ў лесе, — насымелілася яна, неяк запярэчыць партызанам. — Хоцаш жывой застацца, накажы сыну, каб прыйшоў, разумееш?!”

Цяпер, успомніўши пагрозы партызанаў, Тацяна адчувае, як ад страху халадзе ўсё нутро. „Хоць-бы дачакацца вясны, — думае яна, — Янка пярайдзе на трэйці курс, мы здолеем пайсьці назад у Менск”. Ей здаецца, што яна ніколі, ніколі ня вернеца сюды.

Іхная вёска ў партызанскім раёне. Тут жыць чалавече каштую няшмат. Тацяна вельмі настрашаная, ды ўсё-ж наказала сыну, каб ня прыйдзі навет на Каляды. Відаць, адлагу ў сабе знаходзіць і нясьмелы, калі яму трэба бараніць таго, каго ён любіць.

Ці-ж магла яна, маці, іначай зрабіць? Месяц таму двох Янкавых сябраў пакінулі сэмінарыю, ды толькі бяда з гэтага выйшла. Учора на вёсцы разынеслася чутка, што адзін з іх, Мікола, забіты; а вінаваты ў гэтым другі, Петрык. Нягодны хлапец, свайго сябру чужынцам зрадзіў.

На вуліцы зайрзаў конь. Тацяна насыцярожжаецца. Яна чуе прыглушаныя снегам стук капытая, скрып санак. „Хто-ж гэта можа быць?”

Каб пабачыць, Тацяна съпяшаецца да акна. Вакно зашаранела, вуліцы ня відаць. Яна хукае на шыбу, трэ шыбу рукою. Праз ачышчаны ад шэрані кавалак шкла бачыць санкі. Яны якраз паралічаліся з вакном. Каня кіруе стары Руляк, Міколаў бацька. На санках хтось ляжыць, накрыты дзяружкай. Вецер ірвануў краем дзяружкі ѹ адкрыту выцягнутыя нярухомыя ногі ѹ стапаных, падвязаных вяроўкамі, ботах.

Тацяна праглынула з гукам паветра, абаперлася на падаконьне: ей зрабілася млюсна. „Міколу бацька павёз”. Яна была пэўная, бо пазнала боты. І калі падумала, што з-за гэтых ботаў хлапец пайшоў у лес, а цяпер мяртвы, скамянелы ляжыць на санках, яна адчула, як боль сціснуў грудзі. Па твары цяклі сылёзы.

„Бедныя бацькі!... Ці-ж мог ведаць бацька, калі забараніў сыну прыйдзіць на вёску ѹ новых ботах, што той не паслухаецца. Сыцягнулі партызаны зь яго боты, назамен далі старыя, падраныя. Баяўся Мікола йсьці дадому. Казаў дзяўчатам і хлапцом, што тады былі разам зь ім: „Бацька паб'е”. Пайшоў у лес...”

Некаторы час Тацяна не адыхаўшіца ад вакна. Яна глядзіць на сълед, пакінуты санкамі. На дварэ бесперстанку падае снег. Зараз на вуліцы не застанецца съледу. Зараз забудуцца пра Міколу. Вайна. Цяпер штодня чуеш „забіты”, „замардаваны”. Гвалт, зло красуюць пышна, і, здаецца, няма болей сылёзаў плакаць па кожным.

Недзе ѿ канцы вуліцы прарэзьліва закрычэла жанчына ѹ змоўкла, быццам холад і снег увабралі крык болю ѹ сябе. „Гэта Міколава маці, — зда-

гадваецца Тацяна, — трэба пайсьці да Рулякоў, трэба дапамагчы. Такое людзям гора на Святы вечар!" Але раней, чымся йсьці, ёй трэба скончыць прыбіраць сваю хату, і яна пачынае завіхацца, каб зас্বетла пасьпець усё зрабіць. Як съязмнене, на вуліцу выходзіць забаронена.

Тацяна паліць у печы, гатуе буракі й рыбу на вячэр, мые падлогу, запраўляе газынічку; і ўвесі час, пакуль яна ўсё гэта робіць, трывожныя думкі не пакідаюць яе.

„Ці добра мы зрабілі, што пакінулі Менск? — гняце неадчэнная думка. — Ці добра мы зрабілі?” У памяці ўспыхваюць падзеі першых дзён вайны, збамбаваны, палаючы Менск, галодны Янка. Тут, над Нёмнам, была хата бацькоў. Тут спадзявалася яна паслья даўгіх гадоў растанья спаткацца із сваймі роднымі. У вайну зынікла мяжа, што падзяліла іх.

Дарога зь Менску да роднае Слабады была нялёткая. Ішлі памаленіку ад вёскі да вёскі, распытваючы людзе, ці няма на дарозе Немцаў: у яе зь Янкам ня было пропуску. Дайшлі шчасльіва. Толькі хата спаткала забітая дошкамі, пустая. Тацянічных родзічаў у ту юнуюсьніцу вывезылі ў Казахстан. Але ў хаце жылі ўспаміны ранінага маленства, пяшчотны голас і руکі маці, вясёлы сымех братоў. Людзі памяталі Тацяну малой, ставіліся да яе добра: хто падараў курыцу, хто прывёз жыту ці бульбы. Людзкая чуласць узрушала, прыносіла радаснае адчуванье, што яны зь Янкам дома.

Прыгадаліся ёй ізноў Мікола й Петрык. Яны былі тады пятнаццацігадовымі падлеткамі, бястурботнымі, жвавымі. Хутка сталіся блізкімі сябрамі ейнага хлапца. Янка ажыў на вёсцы, зусім забыўся на перажыты страх і голад. Калі ў Наваградку адчынілася

настаўніцкая сэмінарыя, Тацяна дапамгла свайму сыну, а разам і Петрыку зь Міколам, дарыхтавацца да ўступных экзаменаў. Здавалася, навальніца вайны панеслася кудысь на ўсход, цэнтар яе бушаваў недзе далёка.

Управіўшыся ў хаце, Тацяна пачынае прыбірацца сама. Рудое, з хатніе воўны, сукенкі, што на ёй, яна не пераапранае: нямае нічога іншага. Мyneцца, рагчэсвае свае съветлыя даўгія косы на радок пасярэдзіне галавы й закручвае гладкім тугім вузлом адзаду. Апранае кажушок і цёплую хустку. Сунімаецца ля парога, каб агледзецца, ці не забылася на што-небудзь... і ралтам замірае. Яна чуе: хтось моцна бразнуў брамкай ад вуліцы, чуе цяжкія крокі на дварэ. Хтось тупае на сходках ганку... „Ня можа быць, каб партызаны, яшчэ відно, але лепей скавацца, пакуль даведаюся, хто гэта”, — думае Тацяна й бяжыць у бакоўку, за перасценак, бліжэй да вакна. Адшчапляе на ім кручок. Праз вакно можна выскачыць у сад, пабегчы, затаіцца дзе-небудзь.

Хтось стукае. Тацяна маўчыць, чакае, пакуль загавораць. А той ірвануў дзвярыма, рагчыніў іх і стаў на парозе.

Перасценак абклееены паперай. У тым месцы, дзе папера парэпаўшыся, праз шчыліну Тацяна можа бачыць стол, ялінку, картку сына, лаўку ля стала, але адсюль ёй ня відаць таго, хто на парозе. Затаіўшыся, яна стаіць, прыціснуўшы руکі да сэрца, бо ёй здаецца, што можа пачуць ягоны стук, так калоціца яно ў грудзёх. Кажны нэрвік на мяжы.

— Ці ёсьць хто ў хаце?

Голос Петрыка. Тацяна адразу ўздыхае лягчэй, але застаецца стаіць моўчкі, на мамэнт зъбянтэжаная ў супяречлівых пачуцьцях. Адгукнуцца, выйсьці да Петрыка? Ці варта?

З тae пары, як ён пайшоў у лес, ён ніколі не заходзіўся да яе ў хату, на вуліцы абыходзіў далёка, каб ня вітацца. Няма ў гэтага хлапца спагады да людзей. Даў забіць сябру свайго. Пэўна ў цяпер звязвіўся нездарма. Тацяна адчувае гнеў, навет агіду да яго. „Нагаворнік”, — шэпча яна бязгучна, — прыйшоў праверыць, ці Янка ўжо ў хаце... Не, я ня выйду да цябе... Хутчэй пакінь маю хату, я не хачу чуць цябе, я не хачу бачыць цябе”.

Але Петрык не адыходзіць. Ён зачыняе за сабой дзвіверы, ідзе да стала, Згледзеў на стале Янкаву картку... колкі часінаў стаіць, гледзячы на яе. Тут-же ля стала сядзе на лаўку, кладзе сваю шапку побач, зморана апіраецца галавою аб съценку.

Тацяна даўно ня бачыла яго так зблізку. Як ён зъмяніўся! Зьнікла мяккая юнацкая акругласць шчокаў, сіківіцы азначыліся войстра... На белай съяніне твер абрываюца змораны, шкарнелы, вочы чырвоныя... Ён не атрос зь сябе сънегу, калі ўвайшоў. Сънег у хаце пачынае таяць і разыходзіцца мокрымі плямамі на падлозе, на лаўцы ля шапкі, на зашаранелым кожуху... на твары. Ці гэта мо сълёзы на твары?

Петрык цягнецца рукою да карткі, бярэ яе й ставіць перад сабою..

— Янка, — кажа ён, — Мікола памёр... Забілі, што папярэдзіў Варановічаў, каб уцяклі... Білі яго... рубілі шашкамі... а нам глядзець загадалі... і я глядзеў...

Голос ягоны дрыжыць, перарываецца. Тацяна бачыць, што ён моцна пакутуе. „Яму-ж толькі сямнаццаць год”, — думае яна, і гэты юнак, які яшчэ часіну перад тым выклікаў абурэнне да сябе, цяпер выдаецца ёй беспарадным.

— Страшна. Усё страшна навокал.

Толькі дурань можа хваліцца, што не баіцца нічога... Страшна, калі па табе страляюць... страшна ѹсьці рабаваць сваіх людзей, страшна, калі табе загадваюць біць іх...

У Петрыкавых вачох, у голасе адбівеца гэтулькі нясыцернага, войстрата болю, што Тацяна ня ў стане заставацца далей абыякавай. „Выйду, супакою хлапца”, — пастанаўляе яна, і, кінуўшы кажушок із хусткаю на ложак, ідзе да дзявярэй пакою.

Петрык пачуў ейныя крокі. Ён узьнімае галаву й съпяшаецца далоняй рукі съцерці съляды сълёзаў на твары. Выраз ягоных вачэй дзіўна мяняецца. Ён глядзіць недаверліва, нездаволена.

— Вы ўвесі час былі ў хаце?

— Спала. Уначы не магу спаць, партызанаў баяся. Заснула ўдзень.

— Вы ўсё чулі?

— А што, калі чула? Хіба-ж сорам плакаць па тых, каго мы любім?

Петрык апусціў долу галаву.

— Я не вінаваты, што забілі Міколу, — кажа ён ціха, ня ўзынімаючы вачэй на Тацяну.

— Я веру табе. Ня думай болей пра гэта. — Голос Тацяны пачынае гучэць пяшчотна, калі яна дадае: — Глядзі, на дварэ цымнене. Зараз узыдзе першая зорка, павячэраем разам.

— Ня трэба вячэрэ, я зараз пайду... Толькі вы ня думайце, што Міколу забілі з-за мяне. Я казаў яму, каб ён ня йшоў да Варановічаў, я казаў яму, што іх сочаць... Я ведаў аб гэтым ад маці й Веры...

Прыгадаўшы маці й сястру, Петрык змаўкае. Твар ягоны чырвонее, яшчэ ніжэй зъвешваецца галава. Тацяна ведае, чаму. Петрыкава маці год тому кінула старога бацьку, пайшла ў лес за маладзейшым мужчынам, і сястра бяз шлюбу жыве з Пецькам,

(Працяг на бач. 17)

ЛЁС АНДЖЭЛЕС

Беларускія Каляды ў Лёс Анджэлес: Каця Вініцкая, Ганя Вініцкая, Люся Вініцкая й Ядзя Найдзюк (зь лева на права)

7 сінежня 1961 г., у дзень адчынення фэстывалю „Каляды ў розных краінах”, Ганя й Люся Вініцкія ды Ядзя Найдзюк, апранутыя ў беларускія народныя строі, былі галоўнымі магнітам, што прыцягваў фатографаў амэрыканскія прэсы й тэлевізіі да бе-

ларускае ялінкі-выставы. На другі дзень і пазней, нашых дзетак, на фоне беларускія выставы, можна было бачыць на тэлевізіі ды на здымках у нагламоўнай прэсе Лёс Анджэлес. Беларуское прывітанні „Вясёлыя Каляды” было таксама зъмешчанае ў газетах.

Фэстываль „Каляды ў розных краінах” быў наладжаны гарадзкой управай Лёс Анджэлес і трываў ад 7 да 17 сінежня. Беларускую ялінку - выстаўку рыхтавалі аддзел БАЗА й прадстаўніцтва БККА.

САУТ-РЫВЭР -- НЬЮ-БРАНСУІК

17 лістапада ў памешканьні „Нэйборгуд Гаўз” адбыўся гадавы сход аддзелу. На сход быў запрошаныя таксама госьці ад старэйшага беларускага грамадзтва ды галоўны кіраўнік ЗБМА сябра В. Станкевіч. Сход прывіталі сп. Стагановіч ад Прэзыдыйну Рады БНР і галоўны кіраўнік ЗБМА. У прэзыдыюм сходу былі абра-

ныя: В. Станкевіч — за старшыню, і сябра Кулеш — за сакратара.

Кіраўнічка аддзелу Герда Кабушка зрабіла справаўдачу зь дзейнасці аддзелу. Сяброўка Надзя Хмялеўская прачытала фінансавую справаўдачу. Праца аддзелу, якая галоўна адзначалася ўдзелам моладзі ў розных імпрэзах, калядаваньнем, вывучэннем народных скокаў ды песняў і ла-

джањнем экспурсіяў, была прызнаная здавальняючай і ўступаючаму кіраўніцтву быў вынесены абсалютны ўладак.

У новае кіраўніцтва былі абраныя: Аўген Лысюк — кіраўнік, і М. Караваўскі, Аліна Лосік, Ганя Стома й Ганя Кажура — сябры. Рэвізійная камісія складаецца із сп. Кулеша й сябровак Ізы Кабушкі й Надзі Хмялеўской.

На сходзе таксама вялася жвава дыскусія што да месца ладжаньня Агульных Звязаў ЗБМА: ці пры асяродках, як рабілася раней, ці на ўзор

10-га Агульнага Звязу — кэмпінгам, бліжэй да прыроды.

Сход закончыўся адсپяваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Сёлета ўзноў калядоўшчыкі адведаюць беларускія хаты ваколіцай Нью-Брансўіку й Саўт-Рывэру з песьнямі і каляндай зоркай.

Аддзел ужыве ўсе заходы, каб пасля Новага Году пачаць дзейнасць танцавальнага гуртка. Уся ахвочая моладзь запрашаецца далучыцца.

У ЗАВЕЮ...

начальнікам партызансага аддзелу. З'яняславілася сям'я Ня вытрываў хлапец сораму перад сябрамі, навуку кінуў.

— Я быў у Міколавай хаце перад тым, як ён зьбіраўся йсьці да Варановічаў, — загаварыў Петрык ізноў. — Пасварыліся мы з-за іх. Ён мяне „нясумленным”, а я яго „дурнем” называў. Моцна ўзлаваны, выбег я зь яго-най хаты, а ён за мною яшчэ на ганак выскачыў і наўздангон крычэў „Юда! Юда! Юда!” Я ня спыніўся, пайшоў па вуліцы не азіраючыся, быццам гэта не да мяне. Дзядзька на суседнім дварэ дровы пакінуў сячы, стаяў і слухаў... Дзіве жанкі ля студні гутарыць перасталі, на мяне глядзелі... Мне была так сорам, так ня добра, так цяжка. Я быў такі злосны на Міколу... і разам з тым толькі тады першы раз з'яўлялася съведамасць, што Мікола кажа праўду: Маскалі, як і Немцы, да нас літасці ня маюць; і сваіх людзей ад іх мы самі ратаваць мусім... Не, я не даводзіў на яго... Партызаны безь мяне Міколу высачылі...

— Я табе веру, — паўтарае Тацяна,

— на трывож сэрца, кінь гутарку аб гэтым.

— Не, я мушу ўсё вам выгаварыць. Перад вамі я вінаваты. Я вінаваты, што вам пагражают... Я хацеў, каб Янка прыйшоў у лес; але цяпер, калі яны зарэзалі Міколу, калі я бачыў, як яны білі яго, зьдзекваліся... Я не хачу быць разам зь імі... Я не могу... Яны не бароняць людзей... Яны ўсё хлусцяць...

Здавалася, ён забыўся, дзе ён. Ягноўны ўсхваляваныя вочы ня бачылі нічога навокал, толькі перадсмяротныя пакуты сябры ды цярпеньні стэрарызаваных людзей.

— Да халеры з партызанамі! — выкрыкваў ён у роспачы. — Да халеры зь Немцамі, з паліцыяй! Да халеры з усімі такімі апякунамі...

Тацяна разумела яго. Гэта было тое, што яна ведала даўно, перацерпела ў жыцці сама. Яна маўчала. Ці-ж дапамогуць слова, каб суцешыць ненапраўнае гора? Пайшла да дзівярэй, набрала зь вядра кубак халоднае вады, прынесла яму.

— Выпі вады, будзе лягчэй, — сказала.

Абапёршыся аб стол, закрыўшы твар рукамі, Петрык сядзеў, не адказваючы.

— Ці ты чуеш? Выпі вады, — намагалася Тацяна.

Нечакана Петрык выпрастаўся. Паслухмяна ўзяў кубак і выпіў ваду.

— Дзякую, — кажа ён, і першы раз узынімае на Тацяну свае вочы.

Падобна, што ён згроб усе свае сілы, каб апанаваць сабою, бо цяпер, калі загаварыў, голас гучыць роўна.

— Я мушу папярэдзіць вас, каб высянья нікуды з свае хаты ня йшлі. Янка прыйдзе дадому.

— Адкуль ты гэта ўзяў?

— Я паслаў яму ліст. Загразіў, што калі ня зявіца на Каляды, вас заб'юць.

— І я напісала яму таксама. Напісала, што ўсё гэта пагрозы ды твая зайдзрасць... што мне няма чаго баяцца.

— Ці вы папрайдзе верыце гэтаму?

— Не, адказала Тацяна засмучаная, — я баюся партызанаў, баюся съмерці, але мне цяпер сярод зімы няма куды йсьці. Застаецца толькі хавацца тут, на людзёх.

Тацяна змоўкла, задумалася. Яна чула жаль да сябе, да Петрыка, да людзей. Як шмат цяпер такіх, чые жыццё загражанае, зламанае! Яны бягучы у лес ці ў мястечкі, дзе паліцыйныя варты. Яны не бягучы туды бараніць савецкую ці нямецкую ўладу. Нен... Вайна закінула іх з родных гнёздаў... хаты іхныя папаленыя, на іх палююць із сабакамі...

— Так, — перарвала Тацяна нітку сваіх думак, — навокал толькі жах...

Петрык падняўся.

— Я пайду ўжо, — сказаў ён.

— Куды-ж ты цяпер?

— Сам ня ведаю?

— Дык застанься, павячэрай у мяне.

— Не, дзякую. Мой стары таксама

адзін. Мо пайду да яго.

Тацяна выходзіць разам з ім на ганак. Толькі што зъмерклася, але на вуліцы ўжо няма нікога. Хаты стаяць шэрыя, маўклівия — ніводнае вакно ня съвеціца. Неба зацягнутае хмарамі. Зоркі ня відно. З-над Нёмна ўрве ледзяны вецер. Стуль прыхадзяць партызаны...

— Бывайце, — кажа прыцішаным голасам Петрык.

— Бывай, ідзі з Богам! Будзем жывыя, заходзь у хату.

Петрык сунімаецца ля ганку.

— Магу я ў вас аб чымсь папытца?

— Калі ласка.

— Вы не пакрыўдзіцесь?

— На цябе?... Не.

У змроку, побач белых гурбаў сънегу, што намяло ля ганку, высокай і цёмнай выглядае ягоная постаць. Няясная, але съятлейшай плямай выдзяляеца твар, узянуты да Тацяны.

— Скажэце, ці вы напраўду такая добрая?

— Я шчыра жадаю табе добра, — адказала Тацяна паважна.

— Тады дзякую... І даруйце за ўсё.

Петрык ідзе з двара хутка, не аглядаючыся.

**

У сваім жыцці Тацяна мела цімала гора, але такое вычарпанасці й безнадзейнасці, што ахапілі яе цяпер, здавалася ёй, ведала яна толькі аднойчы: у дзень, калі прыйшла вестка аб съмерці мужа.

Да Рулякоў ісці позна. Тацяна закладае на завалу дзіверы ў сенцах, завешвае вонкы — у цемры ня бачыць, што кручок на вакне ў бакоўцы пакінуты незашчэпленым. Запальвае газнічку, ставіць высока на печы. Адтуль съятло ясней разыходзіцца па ўсім пакоі. У пакоі, як і ў кожнага цяпер на вёсцы: голыя съцены, голыя

лаўкі, навет на съята не накрыты абрусам стол.

Самой вячэраць ня хочацца. Тацяна сядзе на лаўку, неадрыўна глядзіць на хісткі, цъяны агенчык газыніцы.

Адна... Хата бязь Янкі на Съята пустая, быццам душа пакінула яе, а за вакном, у цемры, прытаілася съмерць, чакае... Ня бачыць Тацяна выйсьця: „Колькі дзён мне засталося жыць?... А мо толькі гадзінаў?” — неадчэпна круціцца ў галаве... І, як кожны чалавек у вапошнія часіны свайго жыцця, аглядаеца яна на перажытае. Думае пра памерлага на Салоўках мужа. На памяць прыходзяць драбніцы: цяпліня ягоных ласкавых вачэй, ягоныя моцныя руکі... Яны абое былі маладымі, вельмі закаханымі адзін у ваднаго, калі яго зарыштавалі ў выслалі. Тады, здавалася ёй, лягчэй было памерці, як жыць... Але трэба было жыць: на руках застаўся малы сын... Янка... Як хочацца ёй свайго сына хоць раз яшчэ пабачыць, пачуць ягоны голас, ягоны съмех...

Мінаюць гадзіны. Доўга цягнецца зімовая ноч. Газынічка пачынае дагадаць: дрыготкае съятло няроўна ўспыхвае, курэе ў гасціне. У цемні на вокал зьнікае апошні кволы прамен.

Трэба класціся спаць. Выцягнуўшы перад сабою рукі, асьцярожна, каб не наткнуцца на лаўку ці на съяну, Тацяна йдзе ў бакоўку. Вобмацкам знаходзіць кінутыя на ложку кожух і хустку. Складае іх на галаву. „Хто ведае, што можа яшчэ здарыцца да съвітання?” Не распранаючыся, ня скідаючы ботаў, кладзеца на ложак.

Змрок навокал насоўваецца, душыць страхам... У кагосці на дварэ, мо ў Рулякоў, вые сабака... Зрэдку усхліпвае, енчыць у коміне вецер...

**
Прачнуўшыся, Тацяна бачыць, што

ў бакоўцы съветла, бачыць запушаныя сънегам шыбы. Дзяружка, якой учора было завешанае вакно, згорнутая й ляжыць на съпінцы ложка ў нагах. Яна добра ведае, што не кранала дзяружкі, калі клалася спаць... „Хто-ж мог зрабіць гэта? Хата запертая... Я пачынаю вар'яць ад страху ў не памятаю, што раблю”.

Яна падымаецца, каб устаць. Стары драўляны ложак скрыпіц, і адразу голас з пакою гукае:

— Мама! Прачнулася?

— Янка!

Тацяна ўсхапляеца на ногі, каб бегчы да сына, але ён ужо побач — зграбны, высокі, съветлавалосы юнак у росквіце жыцця. Тацяна ня можа паверыць свайму шчасцю, ня можа адвесці ад сына сваіх вачэй.

— Калі-ж ты прыйшоў?

— З гадзіну таму.

— Як-жа я не пачула?

Сыпіш, як забіта: ня чула, што стукаю, ня чула, што ў вакно лезу. Але ѹ не сядзеў дарма: ужо ў печы падпаліў і вады прынёс.

— Чаму-ж ты мяне ня будзіў?

— Шкадаваў, — кажа Янка ласкова.

— Выглядзеаш так зыняможанай.

У Тацяны твар адразу сумнене. У радасці спаткання з сынам, яна на мамэнт забылася на страхі, што змарылі сэрца. У ейных вачох ізноў непакой.

— Чаму ты прыйшоў? Чаму не паслухаўся мяне?

— Я не магу заставацца ў Наваградку, ведаючы, што цябе тут кожную часіну могуць забіць.

— Але-ж я пісала табе, што мне няма чаго баяцца.

— І ты думала, што я дам веры?

Тое, што Янка супярэчыць, прыводзіць Тацяну ў роспач. Яна ня можа згадзіцца, каб ён застаўся тут, каб з'ім здарылася тое, што зъ ягонымі ся-

брамі.

— Зараз-жа па сънеданьні, — кажа яна станоўка, — зьбірайся ў ідзі назад.

— Я тae самае думкі, — усыміхаючыся адказвае Янка, — нам трэба зьбірацца як мага хутчэй, бо, калі-б мы выйшлі апаўдні, дык толькі на заходзе сонца пасъпееем быць у Карэлічах. Там...

Маці не дае яму скончыць:

— Хто гэта мы?

— Я ё ты. Безъ цябе я не пайду!

На твары Тацяны зъяўляецца шчытрава зъбінтэжанасьць:

— Зъ якой гэта пары ты пачаў пастанаўляць за маці?

— Мама, зълітуйся, не глядзі на мяне, быццам канец съвету, — жартуе ён, — і дай пасънедаць. Я галодны, як воўк.

Ён съмлецца, і ягоны съмех здаецца Тацяне такім мілагучным, сардэчным, такім бястурботным, выраз вачэй такі ласкавы, што яна міжволі падпадае пад уплыў сънавага настрою.

— Што-ж, калі сын намагае, рупіцца аб табе, ты нічога ня можаш зрабіць, толькі паслушацца, — кажа яна зъ мяккой гіроніяй.

Неўзабаве съвятонае сънеданьне было гатавае. Ялінку перасунулі на самы канец стала. Цяпер пасърэдзіне стаіць патэльня, поўная падсмажанае кілбасы й скварак, побач — цэлы стос аладак, міска квашанае капусты, у гарнушку — малако.

Яны селі адзін супраць аднаго. Хлапец пасъплю доўгае марознае дарогі есьць з такім смакам, што, гледзячы на яго, пачынае хацець есьці сама.

Янка застаецца маўклівым зъ часінү. Тады пытаецца:

— Што-ж ты ўзвару не згатавала, каб аладкі запіваць?

— Як я магла ведаць, што ты прыйдзеш?

— Але я думаю ў аб табе, — кажа

ён. — Ты-ж заўсёды раней гатавала яго на Святы вечар.

— Святы вечар? . . . Святы вечар прыйшоў да мяне разам з табою; а ўчора, каб мне сказалі, што я буду хацець есьці, я-б не дала веры.

— Такая напалоханая?

— Ня толькі напалоханая, — кажа ўзноў, засымуціўшыся, Тацяна. — Пасънедаем, тады раскажу.

Пасумнеў і Янка.

— Я ведаю аб чым. Я быў у Рулякоў.

— Калі?

— Па дарозе, як ішоў дадому. Зайшоўся, бо меў Міколу ліст.

— Ад каго?

— Ад жаўнерай Беларускага эскадрону. Клікалі яго ў эскадрон.

— На два дні спазніліся, — уздыхае Тацяна.

— Але, спазніліся . . . , а шкада!... добры быў сябра... Адно цешыць, у Рулякоў Петрыка напаткаў. Ён у эскадрон таксама зъбіраецца.

— Не пашкодзіць яму, што з партызанамі быў?

— Быў ды сплыў. Мала яшчэ там хлапцоў, ня маючы куды дзецца, палесе туляецца. Петрык наш. І цяпер, калі ёсьць беларускі эскадрон, нягодна яму ля Ванькаў ацірацца.

— Што гэта за эскадрон?

— Хіба, — дзівіцца Янка, — ты яшчэ ня чула? Запраўды, адrezалі вас тут у Слабадзе чырвоныя ад съвету. У месцыце паўстаў Беларускі Эскадрон. Усе ахвіцэры й жаўнеры — Беларусы. Каманьдзер эскадрону не залежыць ад немцаў. Вось глядзі, каб Немцы злавілі Петрыка, яны-б яго забілі, а наш каманьдзер такіх хлапцоў, што памыліліся, ды зразумелі сваю памылку, ратуе, бо з такіх „дазналых”, найлепшыя жаўнеры выходзяць.

Янка гаворыць крыху загорача, съпяшаючыся расказаць маці аб ўсім,

што назьбіралася за час, пакуль яны ня бачыліся. Тацяне падабаецца, як ён гаворыць: штось новае — моцнае й гордае ў ягоным голасе. І разам з тым яна ўстрывожаная.

— Мы, Беларусы, абавязаныя самі церабіць свой шлях, — кажа Янка, — і я шчыра веру, што тут для нас эскадрон адзіны шлях...

— Янка! . . . ты . . . ?

Тацяна на мамэнт спыняеца. Яе палохает адказ, які яна прадчувае.

— Але! Я йду таксама.

— Ты?!... Ты замалады... Ты не павінен кідаць навуку...

Янка глядзіць на маці з дакорам.

— Мама, колькі гадоў было тату, калі ён пайшоў у Менскі полк ВНР?

— Сямнаццаць, — адказала Тацяна, ды, уздыхнуўшы, дадае: — Што-ж, відаць, у вайну чалавек мужнене рана.

**

За гадзіну было спакавана ўсё, што можна было ўзяць з сабою. Частку рэчаў і харчоў закапалі ў падпольлі. Частку аднеслі да суседзяў. Пакінулі ім і ключ ад хаты.

Дзень ізноў выдаўся пахмуры. Цяжкі, вогкі сънег не перастае па-

даць. Ён заваліў халоднымі белымі гурбамі вуліцу, двары, стрэхі, дрэвы. Толькі ад хаты да хаты ды пасярэдзіне вуліцы пратаптаныя людзьмі вузкія съцежкі.

На канцы вёскі, ля могілак, з таго боку, дзе дарога выходитці на Наваградак, ужо чакае на Тацяну й Янку Петрык. Зы ім бацька. Петрык усё яшчэ выглядае змораны, але сяньня сваю галаву трывмае высака й адкрыта.

За сънегам ня відаць неба. У полі круціць завея.

— Ці зойдзеце ў такую непагадзь? — непакоіцца Петрыкаў бацька.

— На прамілы Бог, — просіць Янка, — не наганяйце на маю маці страху. Прыйшоў-жа я сяньня ў завею шчасльіва дахаты.

Тацяна глядзіць з трывогаю на поле, на старога, на Янку. Голос Янкі гучыць спакойна, але, ёй здаецца, яна ўлаўляе ў ім скаваную ўсхвалівасць. І раптам яна ўсыміхаецца да хлапцоў:

— Сяньня мы ня будзем больш думачь аб небяспечы. Сяньня съвята. Мы дойдзем.

ВІТАЕМ!

■ **Валю й Эвэрэта Каўэт** з нараджаньнем сына Данілы. Хай-жа ён расыце бацьком на пацеху й грамадзе на карысць!

■ сябру **Расыцлаву Данілюку** з пачацьцем студыяў гандлю ў каледжы. Жадаєм посьпехаў у навуцы.

■ сяброўку **Олю Мельянович** з заканчэннем школы мэдычных сёстраў. Моладзь Нью Ёрку ды рэдакцыя „БМ” жадае ёй шмат посьпехаў ў яе працы!

Замест калядных а навагодніх зычэнняў перадаем на „Беларускую Моладзь” чатыры даляры.

12/25/1961.

Я. і М. Станкевічы.

А Б В Е С Т К А
ШУКАЮ ДВУХ СУПОЛЬNIKAU
ДЛЯ СФІНАНСАВАНЬНЯ АДНАГО
НУМАРУ „БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ”. НАЙМЕНШАЯ СКЛАДКА —
50 ДАЛЯРАУ.

Янка Жытко.

B Y E L O R U S S I A
THE FATHERLAND OF THE FOUNDER OF ESPERANTO

L. L. Zamenhof — the father of the universal language Esperanto was born in the city of *Bielastok* (Byelorussia) on Dec. 15, 1859. In commemoration of the 102nd anniversary of his birth Byelorussian esperantists dedicate the following lines:

БЕЛАРУСЬ — РАДЗІМА ТВОРЦЫ ЭСПЭРАНТА

Лазар Людзьвік Замэнгоф нарадзіўся 15 сінэжня 1859 г. ў беларускім хвабрычным горадзе Беластоку. Ад дзіцячых гадоў, усё жыццё Замэнгофа йшло ў пляне міжнароднасці: дома ў сям'і гутарылі выключна пажыдоўску, усе юнацкія гады ён праўёу сярод равеснікаў Беларусаў, сярднюю школу канчаў у Варшаве, а вышэйшую асьвету атрымаў у Маскве. Працуочы лекарам (акулісты), шмат спатыкаўся із Жмудзінамі.

Ужо ад ранніх год Замэнгоф захапіўся ідэяй збліжэння людзей, уважаючы, што стварэнне адзінае, супольнае для ўсяго людзтва мовы будзе вялікім крокам да гэтага збліжэння.

У 1887 годзе ў Варшаве выйшла кнішка: „Лінгўа Інтарнацыя” (Міжнародная мова), у якой падаваліся асновы новае мовы, былі пададзеныя 16 правілаў граматыкі мовы, першы слоўнік, крыху тэкстаў: пераклады зь Бібліі, „Войча Наш”, ды колькі вершаў аўтара. Аўтар кніжкі скаваўся пад псеўдонімам Др. Эсперанто, што азначае СПАДЗЯВАНЕЦ, чалавек, які спадзяецца. Новая мова, выкладзеная ў кнізе, прыняла псеўдонім аўтара — ЭСПЭРАНТО.

Ад таго часу прайшло 74 гады, і сянняня па эсперанто гаворыць панад паўтара міліёна людзей, у 600 школах гэтая мова выкладаецца, як прадмет, 16 міліёнаў подпісаў было зложана ў арганізацыю Задзіночаных

Нацыяў з дамаганьнем увядзення эсперанта як урадавае мовы ў ЗН.

Дасыпех эсперанта ляжыць у яго лёгкасці вывучэння. Структура эсперанто на ўступае ніякай мове што да багацця граматычных формаў. Граматыка вельмі простая, няма ніякіх выняткаў з агульных правілаў. Эсперанто поўнасцю фанетычная мова, у якой кожная літара мае ўстаноўленую вымову й ніколі не зъмяняе гуку. Эсперанто збудаванае на аснове інда-эўрапейскіх моваў:

Esperanto — lingvo simpla, fleksebla, praktika kaj internacia. Inteligenta persono lernas Esperanton rapide kaj facile.

І наша беларуская мова таксама дала свой уклад у яе. Разам зь беларускім словамі, якіх у эсперанто шмат (прыкладам: бульбо, чэрпі і г. д.), эсперанто ўзяло нашае кароткае у (и). Дарэчы тут зацеміць, што вывучэнне беларускага элемэнту ў эсперанто знаходзіцца яшчэ ў пачатковай стадіі.

На Беларусі эсперанто пачало вывучацца вельмі рана. Ужо на першых звяздах эсперантystых было шмат Беларусаў. Асабліва пачалі вывучаць у нас эсперанто ў дваццатых гадох. У Менску быў арганізаваны беларускі эсперанцкі клуб, які меў шырокую сувязь з эсперанцкімі арганізацыямі замежжа, ды падаваў вельмі шмат інфармацыі пра Беларусь у ведамыя эсперанцкія часопісы. Сакратаром беларускіх эсперантystых быў Зымітра Сынежка. Між іншага, ён вёў адзін

час хроніку эсперанцкага руху ў часапісе „Узвышша”. Зь Менску тройчы ў тыдзень на розных хваліх перадаваліся радыё - праграмы па эсперанто.

У эсперанто перакладалася шмат прыгожае беларускае літаратуры. Але, неўзабаве эсперанто ў БССР было забароненае Сталінам. Забарона была зънятая аж пасля 2-ое сусветнае вайны і сяньня эсперанто ўва ўсіх камуністычных краёх выкарыстоўваецца як інструмент бальшавіцкага пропаганды. Сэнёрам эсперанта ў Беларусі цяпер Янка Маўр, ведамы дзіцячы пісьменнік. Прыйльна ставіліся да эсперанта Янка Купала,

Якуб Колас ды Цішка Гартны. У мову эсперанто перакладзеныя „Сымон Музыка” (часткава), шмат вершаў Купалы, апавяданы Maўra ды іншых беларускіх пісьменнікаў.

На беларускую тэматыку шмат пішацца ў эсперанцкіх часапісах у вольным съвеце (прыкладам С. Жамойда „І так дрэнна ў гэтак ня добра” — аб акупацыі беларускіх земляў бальшавікамі).

Эсперантystыя — Беларусы на эміграцыі ня твораць асобнай групы, але ўваходзяць у згуртаваны эсперантystычных дадзенага краю й бяруць актыўны ўдзел у эсперанцкім жыцці.

Ф. Падляскі.

Х Р О Н И К А

КЛІУЛЕНД

Кліўлендзкі Аддзел ЗБМА й сёлета выдаў прыгожыя калядныя віншавальныя карткі. На заклік у прэсе мастакі не адгукнуліся, аднак карткі выглядаюць вельмі добра. Пажадана было-б мець больш абразкоў чиста беларускага характеристу, да чаго выдавецтва ў сілу магчымасці й імкненца. Акрамя прыбытку ў касу моладзі, вельмі карысна для ўсяе эміграцыі мець свае павіншавальныя карткі.

— Выдавецтва моладзі ўжо выпусліла ў съвет друкам песенник з каляднымі песнямі й гульнямі, „Калядоўшчыкі”. Цяпер моладзь у кожным асяродку будзе мець з чаго вучыцца песні ды, трэба спадзявацца, будзе арганізаваць калядаванье. Хоць не вялікі разьмер, але выгляд і выданне вельмі прыгожае. Цэна 1.00 дал. у Амерыцы й Канадзе, — у іншых краінах 50 цэнтаў.

— Як заўсёды, моладзь прыняла актыўны ўдзел у сівяткаваныні ўгод-

каў Слуцкага Збройнага Чыну 3-га сінэжня. Хор пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага выкананы некалькі песняў, а школьная моладзь выступала з дэкламацыямі.

— Сяброўка Маня Лук'янчык пачала рэгулярныя заняткі з танцавальнімі гурткамі. Апрача гуртка падрослае моладзі, што ўжо выступаў некалькі год, быў зарганізаваны гурток зусім яшчэ маленькіх ад 6-ци год. Паколькі ў Кліўлендзе даволі шмат дзяцей у такім веку, ёсьць надзея, што гэты гурток разаўеца ў будучыні.

— Сябру Уладзімера Літвінку вітаюць сябры й сяброўкі з нагоды яго жанімства зь Інай Шапачнік. У. Літвінка дзейны, як кіраўнік аркестры „Палесьсе”, ды хіба няма такога спартовага ці мастацкага гуртка, у якім ён ня браў удзелу. Дзякуючы ягонай дапамозе было зроблена шмат выездаў і выступаў. Жадаем яму шмат шчасця ў новым жыцці ды вытрываласці ў працы.

ДЗЕЦІ — КРАСКІ НАРОДУ

Ведамая беларуская сыпявачка і культурны рэфэрэнт БАЗА, **Іра Каляда**, добра разумеючы вялікае значэнне выхаваньня дзяцей, арганізавала ў Кліўлендзе Дзіцячы Драматычны Гурток. Іра Каляда зьвярнулася да бацькоў і арганізацыяй, каб дапамагалі ў пабудове сцэны, і усе адгукнуліся. Асабліва шмат часу аддаў сп. А. Стрэчынъ, робячы прыгожыя дэкарацыі; папрадаваў і Юрка Каляда, выконваючы надзвычайна прыгожую беларускую арнамэнтыку. Німала часу ўдзялілі студэнт Mixась Стрэчынъ ды старшыня кліўлендзкага аддзелу БАЗА, сп. Юрка Гасцееў. Памаглі й маткі — пашылі для маленкіх артыстых вопраткі. На вынікі не давялося доўга чакаць:

26 жніўня 1961 г. гурток паставіў на сцэне ў Беларускім Доме аднаактавую п'есу Алеся Змагара „Купальская Ноч”. Гэтым першым сваім вы-

ступам малыя артысты (дашкольная і школальная дзяцтва) заваявалі сымпаты кліўлендзкіх Беларусаў.

Прайшлі два месяцы і 29 кастрычніка на сцэне зноў зьявіліся маленькія акторы. Гэтым разам яны паказалі камічны абрэзок сватаньня Жураўля і Чаплі, выканалі народны танец „Ляўоніху”, ды паставілі казачны абрэзок „Рэпка” ў вапрацоўцы Алеся Змагара.

Пад гучны рогат залі Дзедка, Бабка, Унучка, Жучка, Кошка і Мышка вырвалі Рэпку. Вырвалі Рэпку, пададалі на зямлю, хуценька ўсхапіліся, ды звонка прачыталі вырослым мараль:

Калі ў хаце дружна жыць,
Жыць бяз сваркі, згады,
Дык ня трэ ў чужых прасіць
Апякунскай рады.
Самі сваёй грамадою
З кожнай справімся бядою.

Алеся Валошка.

НОВЫЯ ВЫДАНЬНІ**КНІГІ:**

Гарун, Алеся.

„Матчын Дар” — збор літаратурных твораў. Выдавецтва „Бацькаўшчына”, 1961 г., 270 б. Уступныя артыкулы праф. А. Адамовіча і праф. А. Барычэўскага.

Кавыль, Mixась.

„Цяжкія думы” (санэты). Выданье Беларуска - Амерыканскага Дапамаговага Камітету. Друк: The White-ruthenian Press, Central Square, N.Y. 1961. 61 р.

„Німа ўтойму ўзбуджанай крыві, Кіруюць маршы моладзі нагамі. І бел-чырвона-белымі сцягамі Хвалюецца, шугае Сакавік”.

Kulikovich, M.

Byelorussian Christmas songs (Kalandouscyki). Cleveland: Byelorussian Youth Ass'n in Cleveland, 1961. 17 р.

Ryzsy-Ryski, Uladyslav.

The reformation in Byelorussia.

Princeton: Princeton Theological Seminary, 1960. 67 р.

“The main purpose of this exposition is to present a view of the spiritual development of the Byelorussian nation”.

ЧАСАПІСЬМЕНСТВА

„Барацьба”, № 7:61.

„Беларускі Католік”, №5:62

Абежнік Беларуска-Амерыканскага Акадэміцкага Т-ва, № 13:61.

„Светач Хрыстовае Навукі”, № 10; 11 і 12:61.

„Свет”.

**

Рэдкалегія: В. Кіпель, В. Станкевіч (гал. кіраўнік ЗБМА), Я. Запруднік, Ю. Станкевіч; Карэспандэнты: Ул. Дунец, Н. Жызынеўскі; Адміністратор: Ю.

Станкевіч; Тэхнічны рэдактар: В. Мельяновіч.

УВАГА!**УВАГА!**

Беларусы Паўночнае Амэрыкі!

А Д Н О У Л Е Н А Е
ВЫДАНЬНЕ ГАЗЭТЫ

БЕЛАРУС

Выдае БАЗА, рэдагуе калегія.

Выйшлі ўжо два нумары.

Падпісная цана на год: 4 дал.

Адрэс рэдакцыі:

BAZA, 401 Atlantic Avenue
Brooklyn 17, N.Y.

**

КАТАЛЁГ кніжнага кіёску ЗБМА ў Нью Ёрку можна атрымаць, пішучы на адрэс:

Byelorussian Youth Association
(Kiosk ZBMA)
401 Atlantic Ave., Brooklyn 17, N.Y.

СПАЧУВАНЬНІ

Рэдакцыя „БМ” гэтым выражает сваё глубокае спачуванье сябру Барысу Русаку з прычыны съмерці ягонага бацькі.

**

Сябры рэдкалегіі „БМ” выказваюць глубокае спачуванье Др. А. Вярбіцкаму з прычыны трагічнае съмерці ягонага брата Пётры.

**

Заміж кветак на магілу съветлай памяці П. Русака, сп-ства Ян і Марыя Станкевічы складаюць ахвяру \$5.00 на выдавецкі фонд „Беларускае Моладзі”.

Ад рэдакцыі: Сьв. пам. Пётра Русак быў шчырым прыяцелем беларускага моладзі на эміграцыі. Малады духам і сэрцам, ён заўсёды падтрымаў нашую дзейнасць. Між іншага, ён чытаў і рэгулярна выпісваў часапіс „БМ”.

Цана: 50 ₷

ДАРАГІЯ СУРОДЗІЧЫ !

Ад самага пачатку свае арганізацыі радыё - станцыя „Голас Амэрыкі” стала на пазыцьлю, няспрыяльную Беларусам. Кіраўніцтва станцыі не ўважала за патрэбнае ўвесыці ў праграму перадачы ў беларускай мове, хоць па-беларуску, навет паводля савецкае статыстыкі, гаворыць сяньня блізу 8 міліёнаў людзей і беларуская мова ў СССР трэйцяя што да колькасці асобаў, што ўважаюць гэтую мову за родную. На нашу думку гэта акт дыскрымінацыі.

Кульмінацыйным пунктам дыскрымінацыі трэба прызнаць факт, што перадаючы 5-га лістапада 1961 году адмысловыя праграмы для СССР, каб наінфармаваць савецкіх грамадзян аб узнуленыні савецкіх досьледаў з атомнымі бомбамі, „Голас Амэрыкі” па-беларуску праграмаў не перадаваў.

Кіраўніцтва „Голас Амэрыкі” не бярэ ніякае ўвагі на безыліч мэмарыялаў, пратэстаў, пэтыцыяў і да г. п. ад розных беларуска-амэрыканскіх арганізацыяў і ўгрупаванняў, матывуючы тым, быццам няма ў яго грошай. Ці гэта запрауды так? Або за гэтым крыецца дывэрсійная расейская акцыя? Наш абязяжак, як маладых Амэрыканцаў, гэта выясняніць. Мы ўважаем, што надыйшоў час павесыці шырокую масавую акцыю, дамагаючыся перагляду дасюлешнага настаўлення „Голасу Амэрыкі” да беларускай мовы. У гэтым нумары часапісу мы далучаем ангельскі тэкст нашых дамаганняў.

Паважаныя Спадары! Зьбірайце подпісы пад гэтыя дамаганні! Зьбірайце подпісы прыватных асобаў, Беларусаў і спагадных нам Амэрыканцаў, арганізацыяў — студэнцкіх, амэрыканскіх вэтэранаў, культурна-асветных і г. д. Лісты з подпісамі шлеце на адресы вашых выбарных рэпрэзэнтантатаў: сэнатараў, кангрэсменаў, мэраў ды інш. Адресы вашых рэпрэзэнтантатаў далучаем на асобным лісце.

Printed by Ukrainian American Press — 114 St. Marks Place, New York 9, N.Y.